

Kriminálpolitikák egy globalizált világban, avagy kriminálpolitikák vándorúton

1. A globalizáció hatásairól röviden

Az utóbbi években a köznyelvben és a tudományos kifejezések sorában is nap mint nap használjuk a hálózatok fogalmát. Megszokottá vált, számítógépes, információs, társadalmi hálózatokról beszélni. Hozzászoktunk a gondolathoz, hogy – Barabási Albert-László nagyhatású könyvének címét idézve – behálózva éljük az életünket.⁴⁰ Minden tekintetben, legyen szó gazdaságról, politikáról, háborúkról, békéről, terrorizmusról vagy a mindennapi élet eseményeiről. Menthetetlenül össze vagyunk kötve. E hálózatokon keresztül nap mint nap érzékelhetjük és átélhetjük azokat az információs áramlatokat, amelyek a világ bármely szegletéből kiindulva döntő hatást gyakorolhatnak mindennapjainkra. A hálózatok és áramlatok előtt nincsenek határok, vagy ha igen, azok hamar ledőlnek.

Ezért aztán nem véletlen, hogy az eszmék, értékek, gazdasági folyamatok, politikák hatásai pillanatok alatt életünk részévé válhatnak. E gyorsan zajló folyamatok alól a ma már az államok sem vonhatják magukat. Ennek egyik következménye, hogy a szuverenitás fogalma az utóbbi évtizedekben átértékelődött.⁴¹ Ma már az állami főhatalom gyakorlása is csak egy gazdasági, politikai, katonai, szövetségi, energetikai, pénzpiaci hálózatok szövedékében értelmezhető, önállóan semmiképp.

Természetesen a szuverenitásnak látszólag vannak zárványai. Ilyen a büntető igazságszolgáltatás, amelynek önállóságát, érintetlenségét és érinthetetlenségét az államok igyekeznek féltékenyen megőrizni. A nyelv, a hagyományok, a jogalkotás technikái a jogszabályok természete, a joggyakorlat, az intézményi környezet még azt a látszatot erősíthetik, hogy az államok függetlenül és önállóan cselekedhetnek.

⁴⁰ V.ö. Barabási Albert-László: Behálózva. A hálózatok új tudománya. Helikon Kiadó, Budapest, 2008

⁴¹ V.ö. Saskia Sassen: Elveszített kontroll? Szuverenitás a globalizáció korában. Helikon Kiadó, Budapest, 2000

A határok szabad átjárhatósága, a határokon átnyúló bűnözés, a bűnözői hálózatok szerveződése azonban a büntető igazságszolgáltatást is paradigmaváltásra ösztönzik.⁴² A bűnügyi együttműködés új dimenziói, új intézményi kontúrjai sejlenek fel és öltenek határozott formát, kezdenek el működni.

Engedjék meg, hogy röviden utaljak az EU Működéséről szóló Szerződés 82., 83. 85. és 325. cikkeire, az EU igazságszolgáltatási térségben a joghatóság gyakorlásával kapcsolatos, büntetőeljárások során felmerülő összeütközések megelőzéséről és rendezéséről és rendezéséről szóló 2009/948/IB számú kerethatározatára, a nyomozási parancsról szóló EU irányelv tervezetre.

A nemzetközi együttműködés a nemzeti igazságszolgáltatásokon keresztül szerveződnék Ezek pedig a nemzeti igazságszolgáltatások zártságát fokozatosan oldják, működésében, ha nehezen is új szempontokat érvényesítenek, még akkor is, ha a napjainkban zajló pénzügyi válságára adott állami reakciók azt sugallják, hogy az állam így a nemzetállam szerepe erősödik.

A nemzetközi együttműködés kriminálpolitikai vonzatokkal jár. Azzal, hogy kriminálpolitikákat importálunk. Azonban talán nem érdektelen kérdés, hogy mit és miért importálunk?

Gabriel Tarde a múlt század elején az utánzás törvényszerűségeiről írott munkájában jegyzi meg, hogy „a büntető igazságszolgáltatás, a büntetés-végrehajtás, a pönológia területén is fontos annak a megválaszolása, hogy egy ugyanabban az időben – az eszmék, ipari folyamatok stb. terén – megjelenő százféle újításból miért csak tíz terjed el külföldön, kilencven pedig miért merül feledésbe?”⁴³

Talán a következő néhány, a nemzetközi szakirodalomban az utóbbi években vizsgált szempont segít abban, hogy nekifogjunk kibogozni, hogy a kriminálpolitikában importálásra kerülő eszméket, megoldásokat és intézményeket milyen szempontok figyelembe vételével tartjuk hasznosnak és felhasználhatónak?⁴⁴

⁴² V.ö. Manuel Castells: Az információ kora. Gazdaság társadalom és kultúra. III. kötet. Az évezred vége. Gondolat-Infonia, Budapest, 2007 191-231.o.

⁴³ Gabriel Tarde: The Laws of Imitation, Holt, New York, 1903, idézi Tim Newburn, Richard Sparks (2004) 3.o.

⁴⁴ V.ö. Tim Newburn, Richard Sparks (ed.): Criminal Justice and Political Cultures. Willan Publishing, Cullompton, Portland, 2004